

vergadering **C266 – LEE39**

zittingsjaar 2011-2012

Handelingen

Commissievergadering

Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening
en Onroerend Erfgoed

van 13 juni 2012

INHOUD

Vraag om uitleg van mevrouw Valerie Taeldeman tot de heer Geert Bourgeois, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand, over verplichte archeologische onderzoeken volgend uit de bescherming van archeologische monumenten - 1811 (2011-2012)	3
Vraag om uitleg van de heer Bart Caron tot de heer Geert Bourgeois, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand, over archeologie en toerisme - 1982 (2011-2012)	10

■

Waarnemend voorzitter: de heer Wilfried Vandaele

Vraag om uitleg van mevrouw Valerie Taeldeman tot de heer Geert Bourgeois, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand, over verplichte archeologische onderzoeken volgens uit de bescherming van archeologische monumenten

- 1811 (2011-2012)

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Mevrouw Valerie Taeldeman: Voorzitter, minister, collega's, in maart 2011 werden verschillende lokale besturen door het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE) aangeschreven met de boodschap dat het principe 'de verstoorder betaalt' zou worden toegepast in de beschermde archeologische zones. Het VIOE voerde tot dan steeds zelf de opgravingen uit in de beschermde zones als het gaat over relatief beperkte bodemverstoringen bij particulieren. Sindsdien moet de bouwheer zelf in beschermde archeologische zones instaan voor de aanstelling van een erfgoedondernemer en dus ook voor de financiering van het preventief archeologisch onderzoek.

Ook mijn gemeente Maldegem ontving in maart 2011 van het VIOE een brief. Bij ministerieel besluit van 21 juni 2005 is het Pieter Bladelin-kasteel in de dorpskern van Middelburg beschermd als archeologische zone. Deze bescherming gebeurde destijds niet zomaar. Middelburg is uniek. Het is een laatmiddeleeuws stadje dat door Pieter Bladelin, schatbewaarder van de Bourgondische hertogen en van de Orde van het Gulden Vlies, uit het niets werd gesticht in het midden van de 15e eeuw. De site, in de nabijheid van Brugge, Damme en Sluis, dateert uit het hoogtepunt van de culturele en economische bloei van Vlaanderen. Pieter Bladelin, die door Rogier Van der Weyden werd vereeuwigd in de Bladelintriptiek, stichtte de stad om zijn hoge status alle eer aan te doen. Onder zijn bewind bloeide de stad en het bijhorende kasteel. Na zijn dood en vooral tijdens de late 16e eeuw transformeerde de toonaangevende rol van dit stadje al gauw tot die van een belangrijk oorlogsbolwerk. Legers van verschillende nationaliteiten overspoelden de streek en gebruikten de stad als uitvalsbasis voor godsdienstoorlogen en de Spaanse Successieoorlog.

De site hielp mee het landschap en de geschiedenis van noordelijk Vlaanderen te vormen en was zelfs bepalend voor de latere grensvorming met Nederland in de 19e eeuw. In de korte periode van drie eeuwen speelde Middelburg een zeer belangrijke rol in de Vlaamse geschiedenis, en nadien verviel de plaats tot een klein grensdorpje. Archeologisch onderzoek bracht aan het licht dat de resten van deze korte, turbulente geschiedenis goed in de bodem van het dorp bewaard zijn gebleven. Om deze historische en archeologische redenen was een bescherming noodzakelijk.

De bescherming heeft voor het dorp bovendien mogelijkheden gebracht voor de toeristische ontsluiting van het erfgoed en van het landschap, wat zowel door de gemeente Maldegem als door inwoners van het dorp succesvol werd omgezet in onder meer een scholenproject, een bezoekerscentrum gerund door vrijwilligers, een hervalorisatie van het oude klooster, verschillende bed and breakfasts, een wandel- en fietsroute enzovoort.

Essentieel bij dit alles is het draagvlak bij de lokale bevolking, dat gaandeweg mee gegroeid is. Velen beseffen nu dat archeologie absoluut geen hinderpaal hoeft te zijn maar net een meerwaarde kan bieden. Bescherming betekent geenszins stilstand in ontwikkeling. In het dorpje wordt geleefd en gebouwd en de inwoners weten dat er archeologisch onderzoek moet gebeuren, voorafgaand aan bouwwerken.

Tot vorig jaar gebeurde dit onderzoek door medewerkers van het VIOE. Voor de burgers betekende dit dat ze geen kosten hoefden te dragen voor het onderzoek. Het gaat vaak om jonge gezinnen, een groep die buiten 'the major public and private'-doelstellingen van het Verdrag van Valletta valt. Recent werden in Middelburg enkele bouwaanvragen ingediend

die ook vergund werden. Het agentschap Onroerend Erfgoed kwam met de mededeling dat een wetenschappelijke opgraving noodzakelijk was en dat de eigenaars zelf moesten instaan voor het bekostigen van het archeologisch vooronderzoek. Ik heb die offertes persoonlijk gezien. De bedragen voor het vooronderzoek gingen van 6000 euro tot 10.000 euro. Dat is natuurlijk een grote meerkost voor die jonge gezinnen.

Minister, tot op vandaag is het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium van toepassing. Artikel 33, paragraaf 1, bepaalt dat de Vlaamse Regering financiële bijdragen kan verlenen voor het uitvoeren van archeologische opgravingen. Aan deze paragraaf werd echter nooit uitvoering gegeven. Wat is de reden?

Bij de bescherming in 2005 werd aan ons lokaal bestuur gezegd dat de archeologische bescherming geen extra meerkosten zouden betekenen voor de inwoners. Nu worden ze dus geconfronteerd met de meerkost van een archeologisch vooronderzoek als ze de grond verstoren. Minister, hebt u over de toen gemaakte belofte van geen extra meerkosten iets teruggevonden? Het gaat wel over 2005.

Waarom werd in 2011 overgegaan tot de beslissing dat de verstoorder in archeologisch beschermde zones moet betalen? Heeft die beslissing te maken met beperktere middelen of met een reorganisatie van het VIOE?

Het Verdrag van Valletta stelt dat ‘major public and private’ onder het veroorzakersprincipe valt. Waar staat in het Verdrag van Valletta dat gezinnen die een eigen gezinswoning bouwen of verbouwen, zelf het archeologisch vooronderzoek moeten financieren om de archeologische kennis te vrijwaren?

Zijn er nog mogelijkheden om alsnog aan de noden van deze jonge gezinnen tegemoet te komen?

De voorzitter: Minister Bourgeois heeft het woord.

Minister Geert Bourgeois: Mevrouw Taeldeman, ik probeer een antwoord te geven op elk van uw vragen, hoewel u natuurlijk het antwoord op sommige al kent. Ik heb er een beetje een bijzonder gevoel bij, omdat u als schepen van Maldegem al op mijn kabinet bent geweest en u toen ook zaken duidelijk zijn gemaakt. Het is altijd een beetje raar om dan van dezelfde persoon in haar hoedanigheid als parlementslid een vraag te krijgen in de commissie. Ik probeer een antwoord te geven op uw vragen, ook al stelt u zelfs vragen naar uitspraken van mijn voorgangers.

Het artikel 33, paragraaf 1, bepaalt dat de Vlaamse overheid premies kan geven voor het uitvoeren van archeologische opgravingen en voor het behoud ex situ. Waarom is aan dat artikel nooit uitvoering gegeven? Ik stel vast dat er nooit kredieten voor zijn vrijgemaakt op de begroting. De reden daarvoor is me niet bekend. Eigenlijk zou u dat aan mijn voorgangers moeten vragen. Misschien zijn budgettaire redenen de oorzaak.

Mijn administratie denkt dat, los van budgettaire beperkingen, ook het Verdrag van Malta een rol speelt. Het decreet is van 1993, en net daarvoor – in 1992 – werd het Verdrag van Malta ondertekend, dat uitging van een andere basisgedachte, waarmee de uitvoering van dat artikel niet zo direct spoort. Malta gaat ervan uit dat het archeologisch erfgoed bij voorkeur in situ wordt bewaard en dat in het andere geval de verstoorder betaalt voor het onderzoek in functie van het behoud ex situ. Dat was ongeveer gelijktijdig. Ik kan enkel vaststellen dat het van 1993 tot nu, toch al bijna twintig jaar, geen uitvoering heeft gekend. Ik heb zelf plannen voor structurele financiering, zoals u weet. Ik kan niet ‘in hart en nieren peilen’ van mijn voorgangers.

U verwijst naar uitspraken van voormalig minister Van Grembergen, die in Middelburg verklaard zou hebben dat de bescherming geen meerkost zou betekenen voor de inwoners. Ik heb persartikelen opgezocht in De Morgen van die datum en ik heb een antwoord opgezocht van de minister op een vraag van toenmalig collega Dany Vandenbossche. Ik vind die

uitspraken niet. Als u zegt dat de heer Van Grembergen heeft verklaard dat er geen meerkosten zouden zijn, zou u dat moeten kunnen aantonen, want ik kan moeilijk een negatief bewijs leveren. Ik vind het niet terug.

Wel vind ik terug dat de minister toen – terecht en correct – heeft verklaard dat de bescherming geen beperking betekende voor inwoners of eigenaars met bouwplannen in de archeologische zone van Middelburg. Er is wel duidelijk gecommuniceerd dat aan bouwvergunningen bindende voorwaarden zouden worden gekoppeld, met name dat terreinen eerst volledig archeologisch onderzocht dienen te worden alvorens ze bebouwd worden. Over de financiering van het preventief archeologisch onderzoek vind ik geen enkele uitspraak van toenmalig minister Van Grembergen.

U weet dat de gemeente Maldegem toen een goed initiatief heeft genomen, door zelf een archeoloog in dienst te nemen, die het archeologische onderzoek in Middelburg voor zijn rekening nam. Dit was uitstekend voor de efficiëntie, voor een groeiende ontwikkeling van terreinkennis en de opbouw van kennis en ervaring op het terrein, dicht bij de vergunningverlenende overheid en de bouwheren. Het voormalige Instituut voor het Archeologisch Patrimonium (IAP) zorgde samen met de universiteit voor een wetenschappelijke ondersteuning van deze archeoloog. Jammer genoeg is het contract van de gemeentelijke archeoloog na twee jaar niet meer verlengd. Het is inderdaad zo dat het VIOE toen tijdelijk het engagement heeft opgenomen om de opgravingen uit te voeren. Het VIOE kwam ‘depanneren’, nadat de gemeente had beslist om de archeoloog niet langer in dienst te houden.

Ik denk niet dat ooit de schijn is gewekt, laat staan dat de verbintenis zou zijn aangegaan, dat het VIOE systematisch en structureel zou instaan voor het uitvoeren van opgravingen in beschermde zones. Er is geen beleidsintentie of -verklaring in die zin geweest, noch van mijn voorgangers, noch van mezelf. Die dienstverlening is ook niet geregeld voor beschermde archeologische zones. Het zou discriminerend zijn tegenover andere beschermde sites.

U zegt dat er meerdere brieven zijn, mevrouw Taeldeman, maar er is eigenlijk maar één precedent. Er is een brief gestuurd naar Tongeren, waar de archeologische werken nog niet begonnen waren. En er is een brief gestuurd naar Maldegem. Die brief dateert van het voorjaar 2011. U vraagt waarom het niet gebeurt. Dat is omdat toen duidelijk is gemaakt aan het VIOE dat het geen enkele dergelijke opdracht meer mocht uitvoeren. Dat heb ik hier al herhaaldelijk bevestigd, omwille van de Europese Dienstenrichtlijn. Op die manier is er een marktverstoring. Ten voordele van particulieren mag het agentschap geen opdrachten uitvoeren.

Uit wat ik vernomen heb over dit dossier, begrijp ik dat de twee bouwheren ten onrechte met het idee zijn blijven leven dat de Vlaamse overheid gratis archeologisch onderzoek zou blijven doen in de beschermde zone. Dat vind ik jammer. Op 17 januari 2011 al heeft het voormalige agentschap Ruimte en Erfgoed de gemeente Maldegem schriftelijk op de hoogte gebracht dat het tijdelijke engagement door het VIOE niet zou worden verlengd. Ik lees letterlijk de laatste zin uit die brief: “Gezien dit voor de bouwheren in de beschermde zone als gevolg heeft dat ze zelf het archeologisch onderzoek zullen moeten bekostigen, willen wij u hiervan op de hoogte brengen.”

Op 8 maart 2011 heeft het VIOE Maldegem daarvan ook nog eens op de hoogte gebracht per brief en heeft de gemeente geïnformeerd dat ze voor verdere vragen voor toekomstige opgravingen, van toekomstige bouwprojecten in de beschermde zone dus, terecht kan bij de erfgoedconsulenten archeologie van het agentschap Ruimte en Erfgoed.

Verder hebben we er niets meer van vernomen. Later heb ik dan via het overleg op het kabinet en een rechtstreeks contact met een van de bouwheren, begrepen dat die mensen er niet van op de hoogte waren gebracht. Dat is een spijtige zaak, want het heeft budgettaire consequenties voor hen, hoewel er nu blijkbaar een goede oplossing is gevonden.

Het is de geldende regelgeving dat de eigenaars zelf moeten opdraaien voor de archeologische kosten. De situatie vloeit voort uit het zorgbeginsel. Het is niet zo dat er vanuit de Vlaamse overheid een afwijking kan worden gecreëerd waarbij het voor enkele inwoners in Vlaanderen zo zou zijn dat er een gunstregime zou zijn en voor anderen niet.

Mijn kabinet en ik hebben voorgesteld dat de gemeente Maldegem lid zou worden van een Intergemeentelijke Archeologische Dienst (IAD). In het Meetjesland is bijvoorbeeld Kale-Leie Archeologische Dienst actief. Deze IAD bevat momenteel de gemeenten Aalter, Deinze, Evergem, Knesselare, Lovendegem en Nevele. Alle IAD's worden gesubsidieerd en kunnen met deze subsidie bijna een voltijdse archeoloog in dienst nemen. Het kabinet was bereid om de gemeente Maldegem te begeleiden om op een snelle wijze lid te worden van de IAD en via de IAD een project voor Middelburg te initiëren. De gemeente Maldegem was niet bereid om op dit voorstel in te gaan.

Ondertussen is een andere oplossing gevonden. De Universiteit Gent heeft zich bereid getoond om het archeologisch onderzoek voor deze twee bouwpercelen voor eigen rekening te nemen. Eén opgraving is reeds afgerond. De andere opgraving zal binnen enkele maanden worden afgerond. Zo is er voor die twee bouwheren een pragmatische oplossing gevonden zodat ze geen meerkosten hebben. Ik ben blij dat voor deze twee bouwheren een oplossing is gevonden, maar het zou beter zijn dat er een structurele oplossing wordt gevonden voor de financiering van het archeologisch onderzoek.

U vraagt waar in het Verdrag van Valletta de passages staan waaruit voortvloeit dat gezinnen die een eigen gezinswoning bouwen of verbouwen, tienduizenden euro's moeten ophoesten. Ik wil duidelijk maken – ook al vind ik het inderdaad geen peulschil en ben ik het ermee eens dat het om een grote kost gaat – dat het niet gaat om 'tienduizenden euro's'. Het gaat om 6000 tot 10.000 euro, maar dan nog ben ik het met u eens dat het een groot bedrag is. Maar er is een oplossing gevonden; die mensen moeten niet betalen, want de Universiteit Gent doet de opgravingen.

Het Verdrag van Malta bepaalt dat diegene die verantwoordelijk is voor een ontwikkelingsproject, ook de financiële lasten voor de financiering van archeologische opgravingen, onderzoek en publicaties moet dragen. Met andere woorden, het verdrag huldigt het principe 'de veroorzaker betaalt'. In het verdrag wordt inderdaad ook benadrukt dat ieder land er zich toe verplicht te zorgen voor financiële steun voor archeologisch onderzoek van nationale, regionale en plaatselijke overheden overeenkomstig hun onderscheiden bevoegdheden. Dus ook de lokale overheden hebben in dezen een verantwoordelijkheid.

U vraagt of er mogelijkheden zijn om tegemoet te komen aan de noden van deze mensen. Ik denk dat ik daar een antwoord op heb gegeven. Het zou goed zijn dat het lokale bestuur toch opnieuw overweegt om een archeoloog in dienst te nemen of toe te treden tot de IAD. Zoals gezegd, wil mijn administratie daarbij helpen. U weet ook dat het decreet dat in de pijplijn zit, werk wil maken van een structurele en langetermijnoplossing voor de financiële meerkost die de zorg voor het archeologisch erfgoed met zich meebrengt.

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Mevrouw Valerie Taeldeman: Minister, ik dank u voor uw antwoord.

Het klopt dat wij als gemeentebestuur in maart 2011 door het VIOE zijn aangeschreven. Ik heb dat ook gezegd in mijn inleiding. Het heeft echter tot eind 2011 geduurd voor de eerste bouwaanvragen zijn ingediend. Middelburg is een heel klein dorp met 500 inwoners. Er wordt niet elke week gebouwd of verbouwd. Het is residentieel gelegen, niet ver van Knokke. Ik kan u verzekeren dat de prijs van de bouwgrond er heel hoog is. Conform de procedure op stedenbouwkundige vergunningen hebben wij een openbaar onderzoek georganiseerd, hebben wij advies ingewonnen van het agentschap Onroerend Erfgoed. Het advies is integraal overgemaakt aan de bouwaanvragers. Ze waren wel degelijk op de hoogte van de nieuwe praktijk van het VIOE, namelijk dat ze zelf op zoek moesten gaan naar een bedrijfje dat zich

specialiseert in archeologisch vooronderzoek. Ik heb in de commissie gereageerd omdat die mensen wel degelijk in paniek waren. Ze hadden geen rekening gehouden met een meerkost van 10.000 euro. Ik denk dat iedereen het erover eens is dat dat een enorme meerkost is voor jonge gezinnen die willen bouwen: ze moeten zich niet alleen houden aan allerlei nieuwe normen op het vlak van energie, maar dan komt er ook nog eens de meerkost van een archeologisch vooronderzoek bij.

Het kabinet heeft aan de gemeente voorgesteld om aan te sluiten bij een IAD. We hebben dat bestudeerd en die mogelijkheid onder de loep genomen. De IAD die bij ons in de streek werkzaam is en waar verschillende gemeenten zijn bij aangesloten, houdt bij meefinanciering rekening met de grootte van de gemeente. Maldegem is qua oppervlakte de derde grootste gemeente in Oost-Vlaanderen. Dat zou een serieuze weerslag hebben op onze begroting. We hebben dat niet ingeschreven in de begroting 2012. Dat zou betekenen dat we moeten overgaan tot een begrotingswijziging. We hebben om budgettaire redenen beslist om niet toe te treden tot een IAD.

U hebt het zelf vermeld: we hebben een mooie oplossing gevonden. Toen duidelijk werd dat aansluiten op een IAD een ongelooflijke meerkost zou meebrengen voor het gemeentebestuur, en toen we geen beroep meer konden doen op het VIOE, hebben we zelf het initiatief genomen om de UGent te contacteren die ons in het verleden heel goed geholpen heeft in Middelburg. We hebben in de gemeenteraad het volgende voorstel gedaan. Als jonge gezinnen een nieuwe woning willen bouwen, kunnen ze een beroep doen op een kraan en een kraanman om graafwerken uit te voeren. Ze kunnen ook een beroep doen op de UGent.

Dat is mijn repliek op uw antwoord, minister. Ik heb ook nog een bijkomende vraag. Hoeveel archeologisch beschermde zones telt Vlaanderen nu?

Minister Geert Bourgeois: Een twaalfal.

Mevrouw Valerie Taeldeman: Ik veronderstel dat de administrateur-generaal weet dat Middelburg één van die twaalf is waar de meeste bebouwing is. Wij zitten in een historische kern met heel veel woningen.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

De heer Bart Caron: Ik wil iets toevoegen. Ik wil me niet bemoeien met de interne aangelegenheden van Maldegem. Ik ken het dossier niet, bedoel ik.

Minister, we hebben dit probleem al vaak besproken, met name de spanning tussen zorg voor ons archeologisch erfgoed en de wil van individuen en bedrijven om te bouwen. Het wordt niet ten gronde opgelost. In de eerste versie van uw voorontwerp van decreet stond de beste oplossing: een solidair fonds.

Ik heb een hart voor archeologie, maar ik ga me nu negatief uitdrukken. Wie de dikke pech heeft en wil bouwen op een archeologisch waardevolle plek, die kiest daar niet voor natuurlijk en die heeft daar geen schuld aan. Die mensen mogen de rekening niet gepresenteerd krijgen van hun verre voorouders. Ik wil niet dat die relictten verloren gaan. Als we die spanning willen opheffen is er maar één oplossing. We moeten streven naar zo weinig mogelijk verstoring. Dat spreekt voor zich, zeker in deze hoogst waardevolle gebieden. Waar het dan toch gebeurt, uit noodzaak of door toeval, ook buiten die twaalf zones, pleit ik voor een fonds. De bouwsector en de Vlaamse overheid kunnen dat spijsen. Dat hoeven geen fortuinen te zijn. Zo kunnen zulke gevallen worden opgelost.

Het veroorzakersprincipe is een goed principe, alleen kunnen we dat niet individualiseren. We kunnen de toevallige samenkomst van een gezin en een archeologisch waardevolle site niet behandelen als een schuldkwesitie. Waarom zou die persoon die rekening moeten betalen? Er is geen relatie tussen beide gebeurtenissen. Er moet dus een neutrale actor komen, dat fonds dus.

Over de manier om dat fonds te spijzen, moeten we nog eens goed nadenken. Iedereen is doodsbang voor het woord belasting, maar het gaat hier om het solidariseren van de kosten. Als we die kleine kost over de hele samenleving kunnen verdelen, kost het voor iedereen relatief weinig. Het gaat over kleine sommen die we over heel veel mensen en bedrijven kunnen verdelen. Dat kan via belastingen of via andere retributiesystemen. Ik heb daar geen pasklaar antwoord op, maar een fonds is de enige oplossing om op lange termijn ook de waardering en het draagvlak voor archeologie voldoende hoog te houden.

Als archeologie in het nieuws komt, is het bijna altijd met een negatieve boodschap. Dat vind ik zo jammer. Dat is een bekommernis, minister.

De voorzitter: U spreekt in de verleden tijd, mijnheer Caron. Het solidariteitsfonds “stond” in het ontwerp van decreet: het staat er nog altijd in.

Mevrouw Van Volcem heeft het woord.

Mevrouw Mercedes Van Volcem: Minister, ik ga me niet inlaten met Maldegem. Ik spreek ten algemenen titel.

De overheid moet haar verantwoordelijkheid nemen als het gaat om een draagvlak voor onroerend erfgoed en archeologische sites. Ik steun de heer Caron volledig. Het is gemakkelijk om als overheid respect te vragen voor het onroerend erfgoed en om beperkingen op te leggen. Wat de mensen meemaken als ze worden geconfronteerd met dergelijke situatie, dat wenst niemand zijn eigen kinderen toe.

Een overheid moet redeneren vanuit het algemeen belang, maar toch ook vanuit het individu. De impact op het individu is soms onredelijk groot. De administratie geeft natuurlijk adviezen. Dat is haar taak. De overheid moet het algemeen belang vertegenwoordigen, maar de administratie gaat uit van een verkokerde visie alsof er een primaat is van het onroerend erfgoed en van de archeologische site. Vanuit hun vakgebied is dat begrijpelijk, maar dat leidt vaak tot superonbillijke situaties. De Vlamingen hebben recht op een politiek die ook een antwoord geeft op concrete situaties. Het is gemakkelijk om principieel te zijn en een strikte lijn te volgen, maar soms heeft dat echt onredelijke effecten.

Voor mij moet dat niet geregeld worden met een solidariteitsfonds, dat moet in de begroting zitten. Als de overheid dat belangrijk vindt, als Vlaanderen dat belangrijk vindt, moeten er in de begroting middelen voor gereserveerd worden. Als dat niet gebeurt, zullen – zeker in tijden van economische crisis – sommigen het bewaren van het onroerend erfgoed niet zinvol vinden. Men moet liefhebber zijn, of daarin opgegroeid zijn, of via studies leren kennen. Wie uit een gewoon gezin komt, nooit van onroerend erfgoed gehoord heeft, en daarmee wordt geconfronteerd, beschouwt dat als Kafka. Als er geen overheidsmiddelen tegenover staan om het draagvlak te verbreden, is de Vlaamse overheid slecht bezig.

De voorzitter: Minister Bourgeois heeft het woord.

Minister Geert Bourgeois: Mevrouw Taeldeman, dit is een vraag over iets dat pragmatisch is opgelost. Ik ben daar blij om.

Ik ben ook blij om van u te vernemen dat de gemeente Maldegem die mensen wel op de hoogte heeft gebracht. Een van die bouwheren heeft mij op het kabinet verteld dat dat niet gebeurd is. Ik ga die persoon contacteren en hem voorleggen dat hij mij verkeerde informatie gegeven heeft. Als dat meegedeeld is, neem ik daar akte van.

Ik neem er ook akte van dat u niet toetreedt tot een IAD. Dat is het recht van de gemeente. Er zijn er nog die dat niet doen, Aalter en Evergem zijn daarbij. Dat zijn ook geen kleintjes. Goed, dat is een lokale beslissing. De Conventie van Malta impliceert de verantwoordelijkheid van de lokale besturen. Ik stel vast dat Maldegem aanvankelijk een eigen archeoloog in dienst had. U vindt het te duur om in een IAD te stappen, dat is uw autonomie. Er zijn nu een twaalfstal zones en er zijn er inderdaad nog op komst.

Mijnheer Caron en mevrouw Van Volcem, u gaat in op de fundamentele vraag die ik probeer op te lossen. Ik weet niet of u voordien al zulke voorstellen hebt gedaan, ik heb ook geen voorstellen van ministers gevonden. Mevrouw Taeldeman vraagt me waarom nooit uitvoering is gegeven aan een artikel uit een decreet dat dateert van 1993. Ik zeg dat ik oplossingen wil zoeken. Ik sta er ook dichtbij. Het laatste voorontwerp van decreet bevat nog altijd een archeologiefonds en zorgt voor premies voor dergelijke gevallen. Ik ga voor twee sporen. Ik weet ook dat dat geld zal kosten.

Misschien is het wel een thema geweest in vorige bestuursperiodes – ik kan me vergissen –, want dit is vigerende decreetgeving die al lang loopt. Het heeft niets te maken met het nieuwe decreet. Alle archeologische opgravingen nu gebeuren onder het huidige decreet en het Verdrag van Malta, dat al dateert van de jaren 90. Ik wil een oplossing zoeken, omdat ik vind dat er een verschil is met monumenten. Als mensen een monument kopen, weten ze dat er kosten aan verbonden zijn, maar het gaat om zichtbare, tastbare, bewoonbare, bruikbare eigendom. Dat is iets anders dan wat onder de grond steekt.

In het voorontwerp van decreet zijn er nu twee opties. Het archeologiefonds ten eerste moet inderdaad gespijsd worden publiek en privaat, maar ook de Vlaamse overheid zal er middelen voor uittrekken. Ten tweede zorg ik voor premies voor het verplicht uit te voeren archeologisch onderzoek, precies om in dit soort gevallen enig soelaas te brengen. De premies zullen niet alle kosten dekken, maar moeten tot een aanvaardbare oplossing kunnen leiden.

Decretale en internationale verplichtingen zijn inderdaad één aspect van de zaak. Beroering ontstaat omdat de kosten zich concentreren op een eigenaar van één kavel of een ontwikkelaar van één site. Daarom zoeken we naar een solidarisering. Ik aanvaard niet dat er opmerkingen worden gemaakt op mij als minister voor regelingen die al dateren van bijna twintig jaar geleden. Die hebben geleid tot een stijging van het archeologisch onderzoek de laatste jaren, ook omdat alles veel grondiger en wetenschappelijker gebeurt, en gelukkig maar. We hebben goede instellingen. Ik zoek naar een oplossing, uitgerekend in een periode dat we het budgettair veel moeilijker hebben dan in vorige periodes.

De heer Bart Caron: Minister, u hebt intellectueel natuurlijk gelijk dat ook uw voorgangers dat probleem niet hebben aangepakt. Ter verschoning van uw voorgangers – ik mag dat doen – wijs ik u erop dat de rol van het VIOE of de toenmalige instituten veranderd is. Vroeger pakte de overheid een aantal problemen aan door zelf het archeologisch vooronderzoek te doen. Daar is er nu een verschuiving. Die rol wordt kleiner. De archeologische bedrijven zijn in aantal sterk toegenomen. Dat maakt het meer zichtbaar.

Minister, u gaat voor een vrijwillig fonds. In uw eerste voorontwerp had u het over een verplichtend fonds. Neem dat het voorontwerp van decreet zoals het nu voorligt, wordt goedgekeurd, welke gevolgen zal het dan hebben voor zo'n gezin? Is de aannemer die daar bouwt al dan niet aangesloten en welk effect heeft dat voor het gezin? Het is absoluut geen garantie dat die problemen opgelost zijn.

Minister Geert Bourgeois: Ik neem aan dat u de vorige ministers wilt verschonen. U hebt ook een dubbel petje, mijnheer Caron. U bent kabinetschef geweest van bepaalde voorgangers. Maar goed, ik beschuldig u niet. Ik beschuldig ook die voorgangers niet, ik zeg enkel dat het geen nieuw probleem is. Ik heb niemand beschuldigd en ik heb ook gezegd dat ik niets heb teruggevonden waaruit zou blijken dat de heer Van Grembergen heeft verklaard wat in de vraag werd aangekondigd.

Ik werk voor dit probleem met een dubbel spoor. Het verplichte fonds is niet haalbaar. Het botst op een grote weerstand. Het wordt een archeologiefonds waar degenen die het willen spijzen, een beroep op kunnen doen. U hebt blijkbaar niet willen horen dat ik daarnaast ook werk met premies. Als je een huis bouwt met een projectontwikkelaar of een aannemer die geen deel uitmaakt van dat fonds, zul je, volgens het voorontwerp van decreet, een premie kunnen ontvangen.

Mevrouw Valerie Taeldeman: De vraag ging inderdaad over Middelburg. Minister, in Middelburg is net aangetoond dat een archeologische bescherming heel positief kan werken. Ik spreek uit ervaring. Wetenschap, erfgoedzorg, toerisme en lokale bevolking hebben samen aan dat draagvlak gewerkt. Er is onrust, minister. Ik ben een beetje bang dat er door de financiële impact van het archeologisch vooronderzoek voor die gezinnen wordt geraakt aan het draagvlak voor archeologie. Dat zeg ik u als parlementslid en als schepen, minister.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

■

Vraag om uitleg van de heer Bart Caron tot de heer Geert Bourgeois, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand, over archeologie en toerisme - 1982 (2011-2012)

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

De heer Bart Caron: Minister, mijn vraag heeft een lokale component, maar die ligt in een grootstad ver van waar ik zelf woon. Ik ben dus vrij neutraal. Het is opvallend dat archeologie ook een grote toeristische aantrekkingskracht heeft. Collega's die zelf ervaring hebben met het ontsluiten van een archeologische site tijdens het onderzoek, zullen verbaasd zijn over de grote belangstelling bij het publiek. Archeologie kan een belangrijke rol spelen in het aantrekken van toeristen naar onze kunststeden, waarom niet. Alleen is het een kwestie van zoeken naar een interessante invulling en presentatie. Dat is niet zo eenvoudig.

Ik verwijs naar het Stedsmuseum Gent (STAM) en het Museum aan de Stroom (MAS), al is dat cultureel erfgoed. Zij brengen de stadsgeschiedenis op een hedendaagse manier en koppelen, met succes, dat oude verleden aan een hedendaagse presentatie. Het STAM heeft de museumprijs gekregen en het MAS heeft onlangs zijn miljoenste bezoeker mogen verwelkomen. Ons verleden krijgt veel belangstelling van het publiek.

Graven in de oudheid is nog een andere kwestie. Waar we gelegenheden hebben, moeten we er maximaal op inspelen. Het is een moeilijk gegeven. Ik herinner me de discussie over de fundamente van de Sint-Donaaskerk in Brugge. Sommige boosdoeners willen daar paviljoenen van hedendaagse Japanse architecten op zetten, die al dan niet moeten worden beschermd, moeten blijven of moeten worden gedeclasseerd.

Het is interessant dat de discussie woedt. Ik geef er geen mening over. Het zou pas erg zijn als er nooit over monumentenzorg, erfgoedzorg en archeologie zou worden gediscussieerd. Zoals mevrouw Van Volcem daarnet zo mooi zei, is het de vraag wat het leidende principe is: de zorg voor het erfgoed of bijvoorbeeld de economische groei in de samenleving? Het is een interessante tweespalt.

Dit is weer zo'n interessante casus, minister. Bij de heraanleg van de Suikerrui in Antwerpen stoot men op de fundamente van Den Teerlinck, waaronder zich wellicht de grondvesten van het Schepenhuis uit het begin van de 15e eeuw bevinden. De afweging moet dus worden gemaakt wat je daarmee moet doen: weer dichtgooien, ontsluiten, inzetten in het identiteitsbesef van de Antwerpenaren, gebruiken om te tonen aan bezoekers waar de stad vandaan komt? Voorlopig wordt er op die plek verder gegraven. In de media en in het Antwerpse schepencollege is er heel veel te doen geweest over de timing van die werken. Ik heb geen Antwerpse zorgen, dus als West-Vlaming kan ik hier onbevangen voor het erfgoed opkomen. Schiet op mij als ik helemaal verkeerd ben.

Er is trouwens een loopbrug over de site geïnstalleerd. Gisteren stond er een foto in de krant waarop te zien was dat er heel veel bezoekers op die loopbrug stonden en kwamen kijken naar de opgravingen.

Minister, u bent bevoegd voor beide domeinen. Hoe wordt momenteel de link tussen archeologie en toerisme gelegd? Hoe wordt de mogelijkheid gecreëerd om snel alle afwegingen te maken tussen enerzijds de druk voor een snelle uitvoering van de bouwplannen en anderzijds de archeologische waarde met daaraan gekoppeld een toeristische ontsluiting. Werken de diensten Onroerend Erfgoed en Toerisme Vlaanderen en de andere betrokken diensten hiervoor samen? Wie zorgt voor de coördinatie? Hoe worden de lokale besturen erin betrokken? De kunststeden en kleinere steden zijn vaak betrokken partij omdat het op hun grondgebied gebeurt. Bent u betrokken bij het dossier over de Suikerrui in Antwerpen? Is er een zekere vorm van aanpak? Is er overleg over die aanpak tussen uw diensten en de stad Antwerpen?

De voorzitter: Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Mevrouw Karin Brouwers: Collega's, ik vind het een zeer interessante en een logische vraag. Hoe meer archeologische opgravingen er zullen komen, hoe meer vondsten er zullen opduiken. Het zou wel eens kunnen dat dingen die nu als uniek worden beschouwd, dat na verloop van tijd minder zijn omdat men in die steden gelijkaardige zaken gaat beginnen op te graven. Het kan zijn dat het niet juist is wat ik hier vertel. Hoe maken we dan een selectie van wat er verder ontsloten wordt voor het publiek? Toeristische ontsluiting is duur en de middelen die daarnaartoe gaan, kunnen we weer niet aan andere dingen besteden zoals de bewaring van het erfgoed.

In Leuven is er een interessante case. Enkele jaren geleden zijn er opgravingen gedaan op de Barbarasite, de vroegere parking van de KBC, waar mensen hun wagen gratis konden parkeren in het weekend. Op die verloederde site is er intussen een mooi en interessant bouwproject. Er zijn ook een aantal interessante dingen opgegraven. Wat is nu zo merkwaardig? Onlangs is een bijbouw van het Kloosterhotel geopend. De eigenaars van de Barbarasite die de opgravingen hebben moeten doen – met een subsidie van de stad, en het was nochtans een grote ontwikkelaar – hebben de gevonden voorwerpen in de totaal nieuwe lobby van het zeer chique Kloosterhotel geëxposeerd. Er staan twee, mooie glazen vitrines waar de relictten zijn tentoongesteld. Het is echt wel knap. Het gaf de lobby een enorme meerwaarde. Misschien moet er meer gedacht worden aan zo'n samenwerking tussen overheid en privé. Het is een hele mooie invulling, die de overheid eigenlijk geen cent heeft gekost. De toeristen en de zakenmensen die in dat hotel logeren, passeren langs de vitrines. Het is misschien interessant om weten.

De voorzitter: De heer Van Dijck heeft het woord.

De heer Wim Van Dijck: Mijnheer Caron, ik ken de casus van de Suikerrui niet in detail, maar ik heb de indruk dat die casus een voorbeeld is van een wat gebrekkige planning. Men wist wel ongeveer wat men kon verwachten. Niet alles kan worden gepland, zeker wanneer het over archeologische opgravingen gaat. Het is opnieuw een beetje improviseren, ook wat de ontsluiting betreft.

Het blijft me verbazen dat veel steden en gemeenten niet weten wat ze met opgravingen en archeologische vondsten moeten doen. Er is een hele resem van houdingen. Er zijn uitgesproken negatieve houdingen zoals die van de burgemeester van een niet nader genoemde studentenstad. Meestal is men een beetje onverschillig en laat men de dingen aan het toeval over.

Er zijn echter ook steden die dit heel goed aanpakken. Een voorbeeld dat me altijd is bijgebleven, is Mechelen. Daar heeft men in het centrum op de Grote Markt en de Veemarkt grote opgravingen doorgevoerd. Ik herinner me dat alles daar vooraf goed was afgewogen met een vooraf bepaalde en voldoende termijn voor de archeologen. Er was een goede samenwerking met de stedelijke dienst archeologie. Ook de publieke ontsluiting benaderde het ideaal. Er was voldoende zicht op de opgravingen. Er werd een nieuwsbrief verspreid, er waren rondleidingen en er was een wandelgids die in een mum van tijd was uitverkocht. De

opgravingen werden ook expliciet gepromoot als toeristische trekpleister. Voor mij is Mechelen een soort draaiboek van best practices dat als voorbeeld kan en zou moeten dienen voor andere steden en gemeenten. Minister, bestaat er zoiets als een draaiboek van best practices voor lokale overheden? Als dat bestaat, waarom wordt dat dan zo weinig gebruikt? Zo niet, denkt u er dan aan om zoiets te initiëren?

De voorzitter: Minister Bourgeois heeft het woord.

Minister Geert Bourgeois: Ik was blij ook eens goed nieuws te horen uit de stad Leuven wanneer het over archeologie gaat. Normaal zeg ik: Leuven, horresco referens. Het ging om een privaat initiatief van een klooster. Dat is een van de mooie voorbeelden waar men tot een ontsluiting is gekomen. De heer Van Dijck verwijst terecht naar het voorbeeld van de stad Mechelen. Ook de Colruyt in Tongeren heeft op eigen initiatief en in de winkel zelf vitrines gemaakt met archeologische vondsten. Er zijn in Vlaanderen diverse zulke voorbeelden.

Het is een goede zaak dat die Barbarasite op archeologisch vlak een eigen leven kan leiden in het zich daarbij bevindende klooster. Er zijn nog zulke voorbeelden. Vaak hangt het af van het lokale overheidsinitiatief of het privé-initiatief.

Mijnheer Caron, deze vraag is gebonden aan een lokale casus die echter wel een algemene waarde heeft. Het is dan ook belangrijk om daarop in te gaan en na te gaan waar zich ontsluitingsmogelijkheden bevinden, hoe we dat aanpakken en daarover communiceren, of er een publiekswerking is en of we dit toeristisch kunnen aanpakken.

Mijnheer Van Dijck, u doet een goede suggestie. Er is veel samenwerking tussen het agentschap en de lokale overheden. Maar het zou misschien goed zijn dat het agentschap een soort draaiboek ontwikkelt zodat steden en gemeenten die daarmee worden geconfronteerd, weten dat ze kunnen rekenen op het agentschap en gebruik kunnen maken van een soort best practices. De zaken moeten positief worden belicht. Archeologie staat immers te vaak in de hoek waar de klappen vallen.

Communicatie en ontsluiting zijn belangrijk. Voor archeologie is dat niet evident. Het onzichtbare moet zichtbaar worden gemaakt. Het ongeschreven verhaal moet op een beeldende wijze worden gebracht. Vaak gaat het om projecten die precies tot doel hebben om bovenop de plaats waar iets gevonden is, iets anders te realiseren. Het principe is echter dit in situ te behouden.

Het draagvlak is daarbij belangrijk. Dat kwam in de eerste vraag al aan bod. We doen daar iets aan. We richten de nieuwe middenveldorganisatie op. Het nieuwe decreet Onroerend Erfgoed moet daar ook aan bijdragen. Het lokale niveau kan daar een grote rol in spelen. Gemeenten kunnen erkend worden als onroerenderfgoedgemeente. Gelukkig zijn er gemeenten die zelf initiatieven nemen die ertoe leiden dat archeologie op een positieve manier geapprecieerd wordt en bekendgemaakt wordt in de publieke ruimte.

Ik vertel niets nieuws als ik zeg dat archeologie en erfgoed een belangrijke rol spelen in het bezoek aan onze kunststeden. Van de toeristen zegt 17 procent de steden te bezoeken voor hun kunsthistorisch patrimonium. Bezienswaardigheden worden door 32 procent genoemd en cultuur door 19 procent. Daar zit onroerend erfgoed en archeologie bij. We kunnen gerust stellen dat zeker de helft van de toeristen die een kunststad bezoekt, dat doen mede omwille van het erfgoed in de brede zin van het woord. De kunststeden zijn zich daar sterk van bewust.

U hebt het MAS aangehaald. Musea zoals het STAM en het MAS vertellen vanuit de lokale context de archeologische geschiedenis, waarbij zowel de binnenlandse als de buitenlandse toerist wordt aangesproken.

Ook Toerisme Vlaanderen is zich bewust van het belang van het erfgoed. Archeologie is geen afzonderlijk thema in de marketingstrategie van Toerisme Vlaanderen. Het wordt dus onrechtstreeks meegenomen in de reguliere promotie voor de kunststeden. Geregeld worden

bijzondere tentoonstellingen of musea in de kijker geplaatst. Ik denk aan Tongeren en het Gallo-Romeins Museum. Zo zijn er nog een paar die afzonderlijk deel uitmaken van de internationale promotie van Vlaanderen als bestemming.

Ik zal niet in detail ingaan op al die projecten en bezoekersaantallen. Ik geef een aantal voorbeelden in Vlaanderen en Brussel van archeologische projecten of restauratiedossiers die op een prachtige manier toeristisch ontsloten worden. Dat gebeurt vaak met steun van Toerisme Vlaanderen. U kent het domein Raversijde in Oostende. Dat kreeg een subsidie van 20 miljoen frank. Er is een zeer druk bezocht museum en een rijke archeologische site, die heel veel bezoekers trekt. Abdij Ter Duinen in Koksijde kreeg eveneens 20 miljoen frank. Het bezoekerscentrum besteedt veel aandacht aan archeologie. Een mooi voorbeeld in de provincie Limburg is Pietersheim in Lanaken. Dat ontving 444.000 euro in 2009 en 288.000 euro in 2008. De Coudenbergssite in Brussel en de archeologische crypte in de Onze-Lieve-Vrouwebasiliek in Tongeren zijn voorbeelden van geslaagde archeologische ontsluiting. De bezoeker kan de archeologie in de site zelf leren kennen. Een ander sprekend voorbeeld van hoe archeologie en toerisme kunnen samengaan, waren de opgravingen voor de Dossinkazerne in Mechelen in 2010.

In een ander dossier werd het voormalige Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed (VIOE) in 2007 betrokken bij de technische realisatie van de wederoprichting van de archeologische restanten van het Bastion en de Sint-Joris-Poort ter hoogte van de Nationale Bank in Antwerpen. De aangetroffen archeologische vondsten werden er geconsolideerd en overgeplaatst naar de ondergrondse parking, onder de Leien, die men aan het aanleggen was.

Kenmerkend is de grote creativiteit waarmee het archeologisch erfgoed wordt ontsloten voor het publiek. Ik geef een paar voorbeelden: erfgoedwandelingen- en parcours, 3D-films, kleine erfgoedtoetsen in het stedelijke landschap, evocaties in wegpatronen, creaties van 'lieux de mémoires', culinaire evenementen gebaseerd op opgegraven voedselresten, geocaching, openstelling van archeologische werven enzovoort.

Vaak spelen de gemeentelijke archeologische diensten, en ook de intergemeentelijke diensten die door Onroerend Erfgoed gesubsidieerd worden, een belangrijke rol in de ontsluiting van het lokale archeologische erfgoed. Toerisme Vlaanderen denkt momenteel ook na over een methodiek om toeristen beter te informeren over onroerend erfgoed met toeristisch potentieel via een adequate bebording.

Het Agentschap Onroerend Erfgoed investeert ook in de ontsluiting van het archeologisch erfgoed. Ik wijs op het prachtige boek 'De oudste Ronde van Vlaanderen' uitgegeven door het VIOE en het Davidsfonds. Het agentschap publiceert ook over individuele sites. Zo zullen de finale resultaten van het onderzoek te Walraversijde binnenkort worden gepubliceerd in de Relicta-reeks. Sociale media worden ingezet in projecten zoals 'De Kogge'. We kunnen zo op een moderne manier de voortgang van de onderzoeks- en beschermingswerkzaamheden meedelen aan het grote publiek. Er zijn heel veel goede voorbeelden van vruchtbare contacten tussen archeologie en toerisme voor de ontsluiting voor het publiek.

Hoe worden die afwegingen gemaakt? Daar bestaan een aantal precedents van. Heel kenschetsend voor deze problematiek is het dossier van het Museum aan de Stroom in Antwerpen. Voorafgaand aan de bouw van het MAS werden de resten van het Hanzegebouw dat daar stond, opgegraven. Vanuit de huidige benadering van archeologische erfgoedzorg op gewestelijk niveau is de integratie van archeologische resten na opgraving in nieuwe gebouwen niet echt een prioriteit. Algemeen gesproken bevat een archeologisch bodemarchief slechts een fractie bouwresten in de vorm van muren, zelfs in een historisch-stedelijke omgeving. Het overgrote gedeelte van een bodemarchief bestaat daarentegen uit 'zachte' sporen, zoals lagen en kuilen, die door hun aard niet integreerbaar zijn in een nieuwbouw. Na de uitvoering van archeologische opgravingen zijn deze zachte sporen sowieso weggegraven door de archeologen zelf, en blijven enkel de muurresten over.

Aangezien een archeologische opgraving als primaire doelstelling heeft het bodemarchief te documenteren om informatie in te winnen over het verleden, heeft het wetenschappelijk gezien geen nut om te ijveren voor het behoud van opgegraven en gedocumenteerde resten. Bij een gedeeltelijk behoud of integratie in een nieuwbouw moet bovendien worden opgemerkt dat veel van deze muurresten oorspronkelijk niet de bedoeling hadden om de elementen van het weer of de tand des tijds te doorstaan. Dat betekent automatisch, wil men ze integreren, een niet-onbeduidende kost voor de restauratie en voor het dagelijkse beheer van deze resten. De vraag rijst dan ook naar de financiële kost, de inpasbaarheid in het huidige concept van de architect en de afweging hiervan ten opzichte van de mogelijke meerwaarde van een geïntegreerd behoud van de archeologische resten.

Ook in deze problematiek is de conventie van Malta een belangrijke leidraad. De integratie van archeologische resten in ruimtelijke ontwikkelingsprojecten is in de conventie van Malta gestipuleerd in artikel 5: the integrated conservation of the archaeological heritage. Daarin wordt in het eerste lid de nadruk gelegd op het betrekken van archeologen bij alle stadia van ruimtelijke ontwikkelingsplannen om een wederzijdse afstemming te kunnen bereiken. Mijnheer Van Dijck, dit zou onder andere in zo'n draaiboek aan bod kunnen komen: de beste eerste reflex is om contact te nemen met het agentschap. Reeds van bij de gedachte aan het ontwikkelen van een project is het van belang om de archeologen als een volwaardige gesprekspartner te betrekken.

Ervaring wijst uit dat architecten zelden de historische – en bijgevolg ook archeologische – context meenemen in hun ontwerp, zij vertrekken van een wit blad. Het voorbeeld dat u aanhaalt van het hotel in Brugge waar in de kelder de fundamente van de Sint-Donaaskerk geïntegreerd werden, is een mooie uitzondering. Ook het eerder door mij aangehaalde voorbeeld uit Antwerpen is hiervan een sprekende illustratie. Er zijn nog voorbeelden gegeven. Voor een goede integratie van historische relictten moet het archiefmateriaal als randvoorwaarde meegenomen kunnen worden op het ogenblik dat men er nog maar aan denkt om het infrastructuurproject op poten te zetten. Idealiter wordt dit archiefmateriaal aan een archeologische toetsing op het terrein onderworpen, inzonderheid aanwezigheid van archeologische relictten, exacte lokalisatie van de archeologische relictten en de bewaringstoestand van de muren. Zelfs in dergelijk ideaal scenario hoeven de archeologische resten niet koste wat kost meegenomen te worden in de ontwerpplannen. Er moet bepaald worden via een afwegingsproces of het überhaupt nuttig is deze restanten te behouden en of ze niet haaks staan op de nieuwe functie van ontwerp. Als in overleg beslist wordt deze restanten niet mee te nemen, beschikt de archeologie over een volwaardig alternatief door het gehele ondergrondse archief te documenteren via een opgraving.

Dat is ook exact wat in artikel 5 van de conventie van Malta bedoeld wordt. In combinatie met iconografische en andere historische bronnen kan het archeologische archief tot een boeiend virtueel verhaal worden uitgewerkt in woord en beeld, zonder dat de authentieke resten in de letterlijke zin van het woord tastbaar aanwezig moeten zijn.

Hetzelfde artikel uit de conventie bepaalt ook dat een ontdekking van waardevol archeologisch erfgoed kan worden geïntegreerd, weliswaar indien dit haalbaar is. Hiervoor is permanent overleg nodig tussen bouwheer en archeologen, zelfs tijdens de bouwfase. Tot nog toe heeft Toerisme Vlaanderen geen concrete vragen gekregen over dit thema. In het strategisch marketingplan plant Toerisme Vlaanderen wel om met het agentschap Onroerend Erfgoed samen te werken voor de ontsluiting van erfgoed met internationaal potentieel. Daarnaast willen we de vinger aan de pols houden en van bij het begin betrokken worden bij reconversie en herbestemmingsplannen die uit toeristisch oogpunt belangrijk kunnen zijn.

De samenwerking tussen Onroerend Erfgoed en Toerisme Vlaanderen was tot nu toe vooral projectmatig. Ik heb er enkele voorbeelden van gegeven. Onroerend Erfgoed en Toerisme Vlaanderen werken momenteel wel aan een samenwerkingsovereenkomst. De samenwerking in verband met de ontsluiting van erfgoed kan daarbij verder gaan dan afspraken over

bijvoorbeeld de bebording op een site. Ook het betrekken van Toerisme Vlaanderen of toeristische diensten in grote meerjarige investeringsdossiers kan worden bekeken.

Ik wil benadrukken dat de samenwerking tussen Toerisme en Onroerend Erfgoed ook en misschien vooral moet plaatsvinden op het lokale niveau. De diverse voorbeelden die ik heb gegeven, zijn in grote mate het resultaat van lokale initiatieven en lokale begeleiding. De Vlaamse overheid kan begeleiden, voorbeelden van goede praktijken aanreiken en waar mogelijk financieel ondersteunen, maar de eindverantwoordelijkheid ligt in veel gevallen bij de lokale besturen.

Concreet voor de Suikerrui is er tussen de archeologische dienst van de stad en het agentschap Onroerend Erfgoed in het kader van dit project zeer frequent overleg. Dit overleg handelt vanzelfsprekend over het verloop van de archeologische opgravingen. De toeristische ontsluiting ervan is opgenomen door de stedelijke diensten. Doordat het agentschap Onroerend Erfgoed vanuit zijn wettelijke opdracht in heel Vlaanderen de opgravingsvergunningen verleent en opvolgt, heeft het een zeer brede kijk op dit gebeuren en kan het 'best practices' aanbrengen aan de toeristische actoren op het terrein.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

De heer Bart Caron: Dank u, minister voor uw interessant antwoord. De thematiek is absoluut de moeite waard om even bij stil te staan en ik ben blij dat u erop ingaat. Overigens, mocht het alleen over de Suikerrui gaan, zou ik de vraag ook niet gesteld hebben. De Suikerrui is voor mij alleen maar een aanknopingspunt om de thematiek nog eens opnieuw aan bod te brengen.

Ik ben blij te horen dat er nu gezocht wordt naar een actievere samenwerking, een samenwerkingsovereenkomst in het kader van het masterplan van Toerisme Vlaanderen. Na de ad-hocbenadering, die op zich natuurlijk zinvol was – het gaat om Vlaamse diensten die elkaar wel vinden – verloopt het nu iets meer gestructureerd en systematisch. Het verleden van Vlaanderen is de moeite waard om toeristisch uit te spelen. Daardoor krijgt het ook een betere betekenislaag voor Vlamingen zelf – er zijn verschillende dimensies aan. Ik ben dus blij dat het gebeurt en dat het wat verder gaat dan de 'adequate bebording', die overigens ook belangrijk is. Ik doe daar ook niet denigrerend over: we gaan vooruit en je merkt dat ook op het terrein. Maar het kan nog een stukje intenser.

Er zijn ook goede voorbeelden van die subsidiëring, dat bevestig ik graag. De voorbeelden die u gaf, erken ik ook als zeer waardevol. Het bewijst overigens hoe belangrijk het is om in ons toerisme vooral dat historische aspect van Vlaanderen en de zichtbare relictten ervan, letterlijk in beeld te brengen en mee te nemen in een verhaal. Raversijde is een bijzonder geslaagd voorbeeld, met een immense toeristische potentie, dat de klassieke drie s'en van het kusttoerisme een extra meerwaarde biedt. De bezoekerscijfers bewijzen dat.

Mijnheer Van Dijck, het draaiboek vind ik een goed idee van u. De minister wil er trouwens ook op ingaan. Het samenspel tussen lokale besturen en de Vlaamse overheid is noodzakelijk. Als er een ontsluiting is van sites, merk ik elke keer hoe groot de belangstelling bij Vlamingen is voor hun eigen achtergrond en verleden en de relictten die ze daarvan vinden. Dat heeft een immens grote potentie.

Integratie is een goed idee, als het haalbaar is. Ik ben het ook eens met Malta als leidraad, de afwegingscriteria die worden gehanteerd en het documenteren als het niet anders kan, als je het niet kunt blootleggen of bewaren. We gaan vooruit, dat stel ik vast. Ik hoop dat dat ook positief is voor het draagvlak voor archeologie in Vlaanderen. Wat de Antwerpenaren betreft, minister, ga ik ervan uit dat ze frequent met uw diensten overleggen en tot een wijze oplossing zullen komen.

Ik ben me er ook van bewust dat veel archeologische restanten niet gecreëerd zijn om blootgesteld te zijn aan regen en wind. Op die muren stond bijvoorbeeld een dak. Het is een

afwegingscriterium. Er zijn voorbeelden gegeven: losse vondsten kunnen in kijkkasten worden gezet of zo. Er zijn vaak interessante oplossingen, vaak ook niet.

Het is misschien ook een belangrijke rol voor het VIOE, om niet enkel de wetenschappelijke kant te bekijken, maar ook te fungeren als netwerker met andere organisaties, in het licht van het maatschappelijk belang van wat men doet. Dat kan in de toekomst nog een belangrijkere plaats krijgen dan vandaag, net om de wetenschappelijke kwaliteit van hun werk in de verf te zetten.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

■